

Analys/Katarina Graffman

Fem beteenden som gör
dagens unga annorlunda

Kommer de unga i dag att bli som vi när de blir äldre? Katarina Graffman lyfter fram fem faktorer som särskiljer generationen född 1990 och senare jämfört med tidigare årskullar. En slutsats är att tekniken ökar verkligheten snarare än begränsar den.

» När jag är ute och föreläser om unga och medier är det nästan alltid någon av åhörarna som frågar "Har inte unga alltid föredragit det som är roligt?" eller kanske "Jag var inte heller intresserad av nyheter när jag var ung!". Dessa uttalanden kan dyka upp av flera olika skäl, till exempel kan det handla om ren okunskap eller också är det en reaktion på att det förändrade medielandskapet vi ser i dag upplevs som alltför annorlunda. Ett sätt att förhålla sig till förändring är då att förklara med att "unga har ju alltid varit unga, snart blir de vuxna och börjar bete sig vettigt", det vill säga "snart blir de som vi".

Livsfas och generation är två olika saker. Livsfas handlar om vilken fas i livet vi befinner oss, det kan vara barndomen, tonårstiden, familjebildarperioden och så vidare, där varje period i sig kan delas in i flera livsfaser. Generationsbegreppet beskriver en grupp människor födda under en viss tidsperiod och som därför är påverkade av samma kulturella och samhälleliga referensramar. Det gäller att hålla isär de här två begreppen. Ja, barn och tonåringar har naturligtvis ett speciellt beteende just beroende på denna fas i livet oberoende om det är nu eller för 30 år sedan, men att förbise de referensramar som påverkar olika generationer tyder på en oförmåga att relatera beteenden till rätt kontext.

I den här artikeln vill jag peka på fem saker som är väldigt annorlunda vad gäller generationen född 1990 och framåt. Det finns många fler skillnader men jag väljer att fokusera på de fem som jag tycker är mest intressanta sett ur ett antropologiskt perspektiv. Det handlar inte om nya digitala tekniker utan om hur människans beteende påverkas och förändras. De fem är följande:

- 1, Flytande identitet
- 2, Konstant social aktivitet
- 3, Ständig tillgänglighet
- 4, Strömmande inlärning
- 5, Pausbeteende

**KATARINA
GRAFFMAN**

FIL.DR. ANTROPOLOGI

Katarina Graffman är doktor i antropologi och en erfaren medie- och konsumentantropolog. Sedan 2007 driver hon Inculture som arbetar med att hjälpa företag att förstå konsumenternas beteende och preferenser för att utveckla varumärken, produkter och marknadsföringsstrategier.

**Medie
världen
Premium**

1, Flytande identitet

» När jag var tonåring var man här och nu. Man var den som gick till skolan i just de kläderna som man valt den dagen. I dag är det bara en del av personen som befinner sig i skolan, de andra delarna är online. Det handlar alltså inte om att "vara online en stund om dagen". Nej, den yngre generationen mer eller mindre bosätter sig i de virtuella världarna. Och det som definieras som "äkta" har inte längre något att göra med om det är virtuellt eller IRL. Den virtuella identiteten blir således en lika viktig del som den reella identiteten. Virtuella identiteter är flytande och kan ändras hela tiden. I det digitala kan man kontrollera hur man ser ut, vad man skriver, på vilka platser man vill synas, vilka man vill umgås med. Här kan identiteten justeras och testas, formas och omformas.

Smarta telefoner fungerar som tekniska maskhål där gränserna suddas ut, tid och rum komprimeras. Teknik betyder dock ingenting om den inte fylls med mening – bilder, musik, kontakter, appar och så vidare. I den här lilla tekniska prylen ryms allt det som blir en definition av den egna identiteten.

Forskning visar att de smarta telefonerna gör människan mer självisk men kanske är det inte så konstigt om man betänker att stora delar av identiteten representeras i det virtuella och den smarta telefonen är verktyget till detta identitetsbygge. Media – dess uttryck, dess verktyg, dess kanaler – är en enormt stor och viktig del i ungas identitetskreation. I dag har till exempel fotografier kommit att bli en stor del av den identitetsskapande processen som tyder på en större kulturell förändring med fokus på individualisering och vikten av upplevelser. Du är det du upplever.

"I DAG HAR (...) FOTOGRAFIER KOMMIT ATT BLI EN STOR DEL AV DEN IDENTITETSSKAPANDE PROCESSEN SOM TYDER PÅ EN STÖRRE KULTURELL FÖRÄNDRING MED FOKUS PÅ INDIVIDUALISERING OCH VIKTEN AV UPPLEVELSER. DU ÄR DET DU UPPLEVER"

**Medie
världen**
Premium

2, Konstant social aktivitet

» Heta linjen uppstod 1982 på grund av ett fel i en ny telefonväxel. Den enorma anstormningen av unga som ringde dessa nummer för samtal med okända människor skapade först oro – som nya fenomen ofta gör – men etablerades senare som en tjänst.

I dag befinner sig de flesta unga i en socialt uppkopplad bubbla dygnet runt och kan alltid bli hörda, sedda och bekräftade. Den som inte vill behöver inte längre vara ensam även om det sociala kan vara en chimär i dessa "sociala" medier. Vänner och bekanta finns alltid tillgängliga även om de inte är online för stunden; även om den jag vill chatta med inte är närvarande finns det alltid andra som är uppkopplade samtidigt som jag själv. Det sociala behovet får omedelbar tillfredsställelse. Och även om de stora breda kretsarna av vänner och bekanta smalnar av till mer slutna grupper av nära vänner finns de alltid tillgängliga bara ett knapptryck på telefonen bort.

I ett större perspektiv innebär det här att det inte kommer att vara innehållet eller kanalerna som är mest betydelsefulla, snarare blir det relationerna och det förtroende som genuina relationer skapar som blir viktiga. Det är teknologin som bär sociala relationer, det är inte det sociala som bär teknologin.

"ÄVEN OM DEN JAG VILL
CHATTA MED INTE ÄR
NÄRVARANDE FINNS DET
ALLTID ANDRA SOM ÄR
UPPKOPPLADE SAMTIDIGT
SOM JAG SJÄLV. DET SOCIALA
BEHOVET FÅR OMEDELBAR
TILLFREDSSTÄLLELSE"

3, Ständig tillgänglighet

» När jag var liten var veckans höjdpunkt tisdagen då det brittiska tv-programmet Dick Turpin visades. Det var en helig stund som jag såg fram emot hela veckan och i god tid bänkade mig i soffan inför. Missade jag ett avsnitt så missade jag verkligen det avsnittet. I dag finns en oändlig mängd innehåll tillgängligt hela tiden på flertalet plattformar. Dagens unga lever i en värld utan eller, i dag finns bara och; de behöver inte välja, de kan få allt. Tillgången till information, underhållning såväl som annan form av innehåll, är idag näst intill oändlig. Det är hisnande att tänka på hur "informationsbegränsat" det var för 20 år sedan, jämfört med i dag.

Ett resultat av det ständiga flödet av information är att de tillfällen som unga (och äldre med för den delen) möter nyheter och information av skilda slag blir fler. Digitaliseringen ökar andelen besökare på olika nyhetssajter till exempel, även om papperstidningsförsäljningen minskar. Vi går från en tid av informationsmonopol där individen "tilldelades" nyheter via några få etablerade medier till en tillvaro där individen oavbrutet möts av och kan uppsöka någon sorts ny information från oändligt många fler källor.

Det blir alltså mer relevant att förstå sammanhangen där individen möter information än att sortera in människor i konsumtionstyper. Hur fungerar egentligen de sammanhang där information och användare möts?

"DAGENS UNGA LEVER
I EN VÄRLD UTAN ELLER,
I DAG FINNS BARA OCH;
DE BEHÖVER INTE VÄLJA,
DE KAN FÅ ALLT.
TILLGÅNGEN TILL
INFORMATION,
UNDERHÅLLNING SÅVÄL
SOM ANNAN FORM AV
INNEHÅLL, ÄR I DAG NÄST
INTILL OÄNDLIG"

**Medie
världen**
Premium

4, Strömmande inläarning

>> Bör vi lära oss utantill i dag? Provet på Sveriges kungalängd som glömdes dagen efter är dåtid. All utantillinläring bär de unga med sig i dag. I sina smarta telefoner. Och det är inte fusk att söka information när man behöver den i stället för att intensivt hårdplugga inför ett prov och sedan glömma bort det man lärt sig för att det inte var relevant mer än för stunden, för att få ett bra betyg på en skrivning.

På grund av, eller ska jag kanske skriva tack vare, förändringshastigheten i kombination med informationsöverflödet har den yngre generationen god digital litteracitet, men är kanske sämre på löptextläsning. Kanske är det just denna förmåga, digital litteracitet, som blir väsentlig i en inte alltför avlägsen framtid. De digitala texterna fungerar annorlunda än den traditionella tryckta texten. Den digitala texten kan förändras och uppdateras, länkas vidare och utforskas i det till synes oändliga. Det innebär att det väsentliga framöver inte kommer att handla om att minska skärmtiden, snarare tvärtom – inläring, utveckling och informationshantering bör synkas i samklang med nya kompetenser.

Detta gäller inte minst i skolvärlden. Tekniken ökar verkligheten snarare än begränsar den.

"DET ÄR INTE FUSK ATT SÖKA INFORMATION NÄR MAN BEHÖVER DEN I STÄLLET FÖR ATT INTENSIVT HÅRDPLUGGA INFÖR ETT PROV OCH SEDAN GLÖMMA BORT DET MAN LÄRT SIG FÖR ATT DET INTE VAR RELEVANT MER ÄN FÖR STUNDEN"

5, Pausbeteende

» Till det ständigt aktiva strömmandet, konsumerandet och sociala interagerandet kan möjligheten att pausa läggas till som det femte beteendet som är så annorlunda. Där det förut var en nödvändighet att se eller lyssna på hela programmet går det nu att ta en paus när något dyker upp eller när man plötsligt vill göra något annat, det gäller tv-programmet, lektionen på Youtube, dataspelet med mera. Och det som inte går att pausa blir snabbt tråkigt och upplevs som meningslöst.

Unga spenderar så mycket tid i det digitala landskapet att de aldrig kommer att passa in i ett traditionellt, analogt klassrum – det upplevs som tråkigt, långsamt, passivt och dessutom känner de att de inte har någon kontroll. Att inte kunna "pasa" en lektion för att lösa någon annan uppgift som plötsligt dyker upp i huvudet fungerar helt enkelt inte enligt den logik de är vana vid. Detsamma gäller arbetslivet när det väl är dags för det.

x x x x x

Nu tycker du kanske att de fem exempel jag radade upp är märkliga, du förstår inte hur det kommer att gå för de kommande generationerna och du undrar hur de kommer fungera i det "verkliga livet"? Ja, förutsatt att det verkliga livet i morgon kommer att se ut mer eller mindre som i dag kommer det nog att gå bra, eftersom du själv pausar, googlar och retuscherar dina selfiebilder. Men i morgon kommer inte att se ut som idag, för du kommer med all sannolikhet inte att vara med och utforma den. Aldrig någonsin har vi haft en generation som lika gärna kan ha sin bästis på andra sidan jordklotet som på andra sidan gatan. Vi har inte en aning om vilket samhälle de kommer att skapa, förutom att det inte kommer att se ut som det vi har i dag. Så nej, de kommer inte att "bli som vi". Hur skulle de kunna bli det?

"ATT INTE KUNNA 'PAUSA' EN LEKTION FÖR ATT LÖSA NÅGON ANNAN UPPGIFT SOM PLÖTSLIGT DYKER UPP I HUVUDET FUNGERAR HELT ENKELT INTE ENLIGT DEN LOGIK DE ÄR VANA VID. DETSAMMA GÄLLER ARBETSLIVET NÄR DET VÄL ÄR DAGS FÖR DET"